

Summer Land

DE PERIODIEKE AUTONOME ZONE

Hakim Bey

Ik veronderstel dat de seizoensmigratie (1) van vroeger in alle opzichten even prettig als praktisch geweest moet zijn, althans binnen kleinschalige economieën. Twee keer per jaar pak je je boeltje in, reist wat rond, verandert van levensstijl of zelfs van dieet - een glimp van nomadische vrijheid. Maar steeds dezelfde twee plaatsen. De een kenmerkt zich door een grotere knusheid dan de andere - het dorp, de eigen haard; de andere door een grotere wildheid, wat we de plek van het verlangen, van de zomer, zouden kunnen noemen. De verhalen over Finn Mac Cumal en zijn bende *Fenians* spelen zich vrijwel altijd af in dergelijke woeste streken, in het groene woud, waar zich een jacht ontvouwt die 'teruggrijpt' in de tijd, naar een onbekommerder, pre-agrarisch tijdperk, en 'haaks' staat op de tijd - de poort naar *Tir nan Og*, het Land van de Zomer, domein van de Tuatha de Danaan, die tegelijkertijd Elfen en Gestorvenen zijn. We zien over het hoofd dat de Fenians maar de helft van het jaar in vrijheid in de bossen doorbrachten. Evenals de herders waren ze de rest van het jaar verplicht om te werken (als soldaat) in dienst van de Koning. In dit opzicht hadden ze veel gemeen met Ierse boeren, die 's zomers - hier en daar tot op de dag van vandaag - hun kuddes verweidden. Zeker in de Ierse folklore wordt het beeld van die Zomerse vrijheid nog weergegeven; in de Ierse traditie wordt 'de Natuur' altijd wel op een of andere wijze verweven of zelfs verward met 'de Cultuur' (zoals bijvoorbeeld in de zoömorfie miniaturen uit *The Book of Kells*), op een manier die buitenstaanders vaak als uniek voor Ierland hebben omschreven. Inheemse Ieren werden door de Elizabethaanse kolonisten vergeleken met inheemse Amerikaans-Indianen: beide volken maakten een 'wilde' indruk - en beide konden rekenen op een zelfde behandeling door de Engelsen.

Het trekkende herdersbestaan biedt volkeren de mogelijkheid tot een duurzame band met het 'plezante' aspect van de Natuur, ook als dat bestaan praktisch wordt overheerst door landbouw en verlamdende knechtschap. Dit verklaart ook het 'radicale' aspect van het fenomeen stropen - van Robin Hood tot de *Black Laws* - en de universele verheerlijking van de jacht. Een romantiek die al begint bij jager/verzamelaarsgemeenschappen, waar het aanzien (en de lol) van de jacht veel minder voedsel voor de stam oplevert dan de (relatieve) eentonigheid van het verzamelen - en die tot op de dag van vandaag aanhoudt. Ik denk hier aan mijn beide ooms zaliger, die de plattelandsromantiek rond de jacht konden verheerlijken als kwamen ze zo uit Toergenjev's *Aantekeningen*. Ik kan met geen mogelijkheid laatdunkend doen over zo'n romantiek, die in mijn ogen veel wegheeft van een laatste restje Paleolitische vrijheid in een wereld die uitgeleverd is aan het coördinatenstelsel van ploeg en snelweg.

Van de Romantiek zelf kan gezegd worden dat ze draait rond deze spanning tussen natuur en cultuur (zo niet deze opheft). De trekkende herder moet een soort praktische romanticus zijn, een 'ambulant schizofreen', die leeft als iemand die is 'verdeeld' tussen twee polen en tussen beiden heen en weer pendelt, afhankelijk van hoe de wind waait.

winter

dorp

arbeid

landbouw

haard

vertelling

verering

spil:

festival

(jaarlijkse

keerpunten)

zomer

berg of woud

spel

landleven/jacht

boshut

avontuur

verlangen

etc.

Wanneer de landbouw zichzelf reproduceert door een proces van voortgaande rationalisering en abstractie, en uitmondt in een industriële cultuur, wordt de kloof onoverbrugbaar. De trekkers verliezen hun economische basis door het omheinen van communaal grondbezit en het verlies van 'jachtrechten' en traditionele weidegrond. Echte nomaden, die (zoals Ibn Khaldoun constateerde) een noodzakelijke dialectische spanning verlenen aan traditionele (agricultuurele) samenlevingen, worden onder industrieel regime weliswaar 'overtollig', maar ze verdwijnen niet. *Tinkers* en *Travelers* lopen in Ierland nog even vrij rond als in de achttiende en negentiende eeuw (en wellicht al in de prehistorie). Herders daarentegen zijn ten dode opgeschreven. De liminale ruimte waar zij zich eens ophielden, ergens tussen nederzetting en nomadendom, tussen Cultuur en Natuur, is botweg weggevaagd.

De psychische ruimte van de seizoensmigratie is echter minder eenvoudig uitwisbaar. Ze is nog niet van de kaart geveegd of ze duikt al weer op in de Romantiek, in de herontdekte waardering voor landschap en wildernis, in 'natuuraanbidding' en *Naturphilosophie*, in Alpenreisjes, natuurparkenbewegingen, nudistenkampen en zomerhuisjes. Zelfs in de zomervakantie. Tegenwoordig vinden 'schoolvernieuwers' dat kinderen het hele jaar door naar school zouden moeten gaan. Zij bekritisseren de zomervakantie van twee à drie maanden als een onpraktisch overblijfsel van de landbouweconomie. Maar uit het (romantische) oogpunt van de kinderen betekent de zomer een viering van vrijheid, een Tijdelijke (zij het periodieke) Autonome Zone. Kinderen zijn onvermoeibare seizoensmigranten.

Tot op zekere hoogte - en in zeker opzicht - leven we vandaag de dag in een 'post-industriële' wereld; er is al vaker geweest op de evenredigheid tussen dit gegeven en de terugkeer van het 'nomadisme'. Een gegeven dat zijn positieve kanten heeft (zie ook Deleuze en Guattari), maar ook zijn negatieve - toerisme, om maar iets te noemen. Maar wat moet er binnen deze nieuwe context van de seizoensmigratie worden? Kan het nagaan van haar sporen bepaalde situaties toelichten?

Een bijzonder duidelijk spoor of overblijfsel van de geest van de seizoensmigratie kwam in Amerika tot uitdrukking in de zomerkampenbeweging van de jaren

twintig tot en met de jaren vijftig. Veel van deze kampen waren geënt op diverse progressieve en radicale stromingen: naturisme, communisme en anarchisme, Reichianisme en andere psychologische scholen, oosterse mystiek, spiritualisme - een overdaad aan 'marginale' invloeden. De utopische plattelandscommune naar het model van *Brook Farm* verwerd geleidelijk tot budget-zomervakantie voor excentriekelingen. In dezelfde periode zagen duizenden 'vakantiedorpen' het licht, met optrekjes die nauwelijks luxueuzer waren dan die van de zomerkampen. Mijn eigen familie heeft zo'n hut in een vervallen bungalowpark in het noorden van de staat New York, waar alle straten vernoemd zijn naar Indianen, bossen of wilde dieren. Deze bescheiden nederzettinkjes vertegenwoordigen de 'individualistische' of kleinburgerlijke kant van het zomerkamp-communalisme, maar de overblijfselen van een zeker seizoens-communitarisme zijn er nog duidelijk voelbaar. Om terug te komen op de kampen: de meeste besloten uiteindelijk om zich specifiek te richten op kinderen - onze natuurlijke zomergasten. De stijgende prijs van onversneden hedonistische luiheid betekende al snel dat alleen de rijkeluijskinderen nog op kamp konden, en uiteindelijk ook zij niet meer. De kampen moesten een voor een sluiten, een geleidelijke terugval die zich uitstrekt van de jaren zeventig tot nu. Ondanks verwoede pogingen ('Marxistisch-Computer-Dieetkamp', neo-heidense festivals, holistische congressen etc.) lijkt het zomerkamp tegenwoordig weinig meer dan een anachronisme.

Het zomerkamp mag dan een buitengewoon slap aftreksel van het utopia van de seizoensmigratie zijn - en al helemaal niet de utopie der utopieën! - maar het lijkt me evengoed de moeite van het verdedigen, of, beter gezegd: het reorganiseren, waard. Als de oude economie het kamp niet overeind kon houden, kan er misschien toch een nieuwe economie worden uitgedacht en gerealiseerd. In feite is zo'n tendens ook al waarneembaar. Oude, failliete kampen worden hier en daar al aangekocht door groepen die trachten ze als kamp te behouden (met mogelijk enkele permanente bewoners) in de vorm van (semi-)private 'zomercommunes'. Sommige van deze neo-kampen zullen nooit meer dan een vakantieoord voor de eigen groep worden, maar andere zullen zich uit financiële noodzaak wagen aan experimentele zelfvoorziening op het gebied van landbouw, ambachten, voorzieningen voor congressen en culturele manifestaties en andere semi-publieke functies. In zo'n geval kan met recht van neo-seizoensmigranten worden gesproken: het kamp zal niet alleen ruimte bieden aan de 'vrije-tijdsbesteding', maar ook aan het 'werk' van de belangrijkste deelnemers. Voor de seizoensmigrant moet het werk in de zomer een soort spel zijn in vergelijking met het stadswerk. Het landleven biedt ruimte voor enkele arcadische genoegens die bij de professionele landbouw en industrie volledig onbekend zijn; en de jacht is de sport bij uitstek. (Het eigenlijke doel is het spel; de 'buit' is een toegift). Op vergelijkbare wijze zal er in het neo-zomerkamp voor de kost 'gewerkt' moeten worden, maar deze arbeid zal meer 'in eigen beheer' en 'onder eigen bestuur' plaatsvinden dan het geval is tijdens de vergaring van het winterloon en het zal werk zijn van 'feestelijke' aard: 'recreatie' in de (hopelijk) oorspronkelijke zin van het woord - wie weet zelfs 'schepping' (kunstenaars en ambachtslieden zijn zomergasten bij uitstek).

Speelde economie een doorslaggevende rol in de teloorgang van de vroegere

zomerkampenbeweging, ook de staat droeg zijn steentje bij: regulering, restricties, voorzorgsmaatregelen, verzekeringsvoorwaarden, richtlijnen etc. hielpen mee om de werkelijke kosten van het kamp tot een onhaalbaar niveau te doen stijgen. Je zou haast gaan denken dat 'de Staat' een vaag soort bedreiging zag in de beweging. Ten eerste onttrekken de kampen zich aan het dagelijkse toezicht van het gezag en aan de goederen- en informatiestroom. Ten tweede vertonen ze een verdachte gemeenschapszin en vormen brandhaarden van potentieel verzet tegen de vervreemding en ontbinding van consumptiemaatschappij en 'moderne democratie'. Het kamp heeft iets erotisch-subversiefs over zich, zoals iedere ex-kampeerder kan getuigen. Een zekere wildheid en gebrek aan super-ego, een air van wanbestuur en midzomernachtsdromen, naaktzwemmen en plotselinge aanvallen van hevige verliefdheid - de zwoelheid van de juli-maand. Het kamp is onverenigbaar met het ideaal van industriële vrije-tijdsproductie (het 'vakantiepakket') en de reproductie en simulatie van de zomer als pretpark, vakantie als systeem: een systematische 'ontruiming' van enig onderscheid en ieder authentiek verlangen.

De Staat wantrouwt het kamp, en in precies die mate zal het neo-kamp bepaalde vormen van onzichtbaarheid of maatschappelijke camouflage moeten aanwenden. Eén mogelijke vermomming zou evenwel precies zo'n ouderwets en bijna failliet zomerkamp zijn. Er is nu eenmaal niets illegaals aan een Zomerkamp. En wat is er op tegen om, zolang jij en je groep de verzekeringskosten op kunnen brengen, een al bestaande vorm aan te nemen? Zolang je geen kinderkamp of openlijk Anarcho-Nudistisch kuuroord leidt, kun je moeiteloos doorgaan voor het zoveelste stel onschuldige doe-het-zelf Indianen met een maand vakantie te verluieren.

Mijn pleidooi ten gunste van het (neo-) zomerkamp gaat uit van twee simpele gegevens: ten eerste, een maand of twee betrekkelijke vrijheid is beter dan niks; ten tweede, het is betaalbaar. Ik ga ervan uit dat jouw groep niet is samengesteld uit 'nomaden' of full-time vrijheidsstrijders, maar uit mensen die moeten werken voor de kost of het grootste deel van het jaar aan stad of voorstad zijn gebonden - seizoensmigranten in spe. Jullie willen meer dan een zomervakantie, je wilt een zomergemeenschap. Je poedelt liever wat rond in een of ander bergmeer dan dat je naar Disney World gaat - en met jouw eigen vrienden, wel te verstaan. Het kan, als je de kosten maar deelt waardoor het tegelijk een avontuur wordt op het vlak van openhartigheid en wederzijdse verrijking. Als jouw groep zich bovendien met vormen van zelfvoorziening of zelfs wat zwarte winst bezighoudt, zullen jullie ware neo-seizoensmigranten zijn geworden, met twee economische polen in het leven. Als de groep besluit een rechtspersoon te worden (in de vorm van een belastingvrij scholingsproject, religieus vakantieoord of zomerkamp), kan het eigendomsrecht je een mate van privacy verlenen waarmee je - mits discreet aangewend - alle grenzen te buiten kunt gaan in termen van seks, drugs, nudisme en heidense losbandigheid. Zolang je geen slapende honden wakker maakt of concurreert met de plaatselijke economie, zijn jullie niets meer dan de volgende groep 'zomergasten', waarvan altijd al verwacht wordt dat ze een beetje raar zijn.

Van alle voorstellen voor de Tijdelijke Autonome Zone tot nu toe, is deze 'periodieke' of seizoenszone het vatbaarst voor de kritiek dat zij een maatschappelijk zoethoudertje is of een 'anarchistische Club Med'. Maar haar noodzakelijke

zelf-organisatie behoedt haar voor puur egoïsme. Niemand dan jouw eigen groep kan de zone tot stand brengen. Je zal haar bij geen enkel reisbureau in de aanbieding vinden. Natuurlijk kan het zomerkamp nooit de sociale 'Revolutie' zelf zijn. Je zou het kunnen zien als trainingskamp voor de Revolte, ware het niet dat dit ons veel te serieus en pretentius in de oren klinkt. Ik zou liever volstaan met een verwijzing naar de wanhopige zucht van zovelen naar in ieder geval een vleugje autonomie, in het kader van een oprechte natuur-romantiek. Niet iedereen kan een neo-nomade zijn - maar waarom tenminste geen neo-seizoensmigrant? Wat te doen als de opstand nooit komt? Zullen wij het land van de zomer nooit meer terugzien - zelfs geen maandje? Kunnen wij geen moment lang ontsnappen aan het raster? Het zomerkamp is de oorlog niet, het is zelfs geen strategie - maar het is wel een tactiek. En ongedieerd genot hoeft nog steeds geen uitleg.

Nederlandse vertaling: Sakhya -l'Ass-al/Ziekend Zoeltjes Producties 1995

Noot

- 1 Engels: *transhumancy*; het verweiden, de trek, de geregelde verhuizing van het vee met de wisseling van de seizoenen.